

Opinnäytetyö AMK

Teatteri-ilmaisun ohjaaja

2024

Mimmi Rantala

Waulingon iltamat

-Kesäkiertueesta konseptiksi

Opinnäytetyö AMK | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Esittävä taide

2024 | 28 sivua

Mimmi Rantala

Waulingon iltamat

- Kesäkiertueesta konseptiksi

Etelä-Savon musiikkiteatteriyhdistys Waulinko ry tuottaa kesällä 2024 Waulingon iltamat -nimisen iltamakiertueen Etelä-Savon alueella. Kiertue on yksi Taiteen edistämiskeskuksen rahoittamista HAMA-hankkeista, joiden tavoitteena on toteuttaa kulttuuritapahtumia harvaan asutulla maaseudulla. Kiertue koostuu kymmenestä iltamatapahtumasta kymmenellä eri paikkakunnalla. Waulingon iltamat noudattavat suomalaisen iltamaperinteen mukaista ohjelmakaavaa, johon kuuluvat teatteri, tanssit ja erilaiset pienimuotoisemmat ohjelmanumerot. Yhdistys vastaa iltamien musiikkiteatteriesityksestä ja tansseista. Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tavoittelevaan hankkeeseen kutsutaan lisäksi kunkin kiertuepaikkakunnan omia yhteisöjä mukaan toteuttamaan omaa iltamaohjelmaa.

Opinnäytteessä tehdään katsaus suomalaisen iltamakulttuurin historiaan sekä nykypäivän tulkintoihin. Lisäksi esitellään Waulingon iltamat -hankkeen tavoitteet sekä toimintasuunnitelma ja pohditaan niiden suhdetta iltamaperinteeseen. Iltamia koskevan lähdemateriaalin pohjalta pohditaan hankkeen jatkokehitystä yhdistyksen jatkuvaluonteiseksi konseptiksi.

Opinnäytteessä nostetaan esiin suomalaisessa iltamaperinteessä toistuvat viihteen, valistuksen ja yhteisöllisyyden teemat, joiden merkitys hankkeessa ja mahdollisesti tulevassa konseptissa tulee ottaa huomioon.

Asiasanat:

iltamat, musiikkiteatteri, osallisuus, yhteisöllisyys, viihde, valistus

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Performing arts

2024 | 28

Mimmi Rantala

Soirées with Waulinko

- From a summer tour to a concept

In the summer of 2024, the Etelä-Savo music theatre association Waulinko will produce a soirée tour in the Etelä-Savo region called Soirées with Waulinko. The tour is one of the HAMA projects financed by the Arts Promotion Centre Finland, the aim of which is to implement cultural events in sparsely populated rural areas. The tour consists of ten soirées in ten different locations. Soirées with Waulinko follow the Finnish soirée tradition, which includes theater, dances and various smaller performances. The association is responsible for the musical theatre performance and dances in the soirées. In addition, each tour location's own communities are invited to implement their own soirée performance in the project, which aims for inclusion and community.

The thesis provides an overview of the history of Finnish soirée culture as well as today's interpretations. In addition, the goals and action plan of the Soirées with Waulinko project are presented and their connection with the soirée tradition is discussed.

The projects further development into a continuous concept of the association will be reflected based on the source material about the soirées. The thesis highlights the recurring themes of entertainment, enlightenment and community in the Finnish soirée tradition, the importance of which should be taken into account in the project and possibly in the future concept.

Keywords:

soirées, music theatre, participation, communality, entertainment, enlightenment

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Suomalainen iltamakulttuuri	6
2.1 Iltamahistoriaa	6
2.2 Iltamaohjelma	9
2.3 Teatteri ja tanssit iltamissa	11
2.4 Iltamien nykysovellutuksia	12
3 Waulingon iltamat	14
3.1 Waulinko	14
3.2 Näytelmäproduktiosta kiertuehankkeeksi	15
3.3 Toimintasuunnitelma	16
4 Kohti konseptia	22
4.1 Viihde	22
4.2 Valistus	23
4.3 Yhteisöllisyys	24
4.4 Lopuksi	26
Lähteet	27

1 Johdanto

Heinäkuussa 2023 Waulingon väki juhli. Apurahahakemus oli tuottanut tulosta, ja seuraavan kesän musiikkiteatteriproduktio oli siis taloudellisesti taattu. Lähes uunituore eteläsavolainen musiikkiteatteriyhdistys oli saanut Taiteen edistämiskeskukselta tuntevan avustuksen kulttuurihankkeen toteuttamiseen harvaan asutulla maaseudulla.

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen pyrkivä hanke aiottiin toteuttaa perinteitä kunnioittavan iltamakiertueen muodossa. Mikäli yhdistys onnistuisi saamaan harvaan asutun maaseudun yhteisöt ja yksilöt innostumaan hankkeesta, voisi sitä kehittää edelleen konseptiksi, jolla voisi olla jatkuvuutta ja elämää itse hankkeen päättymisen jälkeenkin. Waulingon iltamat on nuoren yhdistyksen ensimmäinen suuri tuotanto, ja sillä odotetaan olevan merkitystä muun muassa Waulingon brändin muodostumisessa.

Tämän opinnäytteen tarkoituksena on kuvata Waulingon iltamien arvot, tavoitteet ja toimintatavat sekä peilata niitä suhteessa suomalaisen iltamaperinteen kaanoniin.

Opinnäyte etenee suomalaisen iltamaperinteen esittelystä Waulingon iltamiin. Avaan ensin yleisesti iltamien syntyhistoriaa ja käytännön iltamatoiminnan perinteitä. Luvussa kolme kuvailen Waulingon iltamakiertuehankkeen toimintasuunnitelman, tavoitteet ja arvoperustan. Lopuksi reflektoin hanketta suhteessa esiteltyyn iltamaperinteeseen ja pohdin iltamakiertueen mahdollisuuksia kehittyä yhdistyksen pysyväksi konseptiksi.

2 Suomalainen iltamakulttuuri

Iltamat käsitteenä tuo mieleen tunnelmallisen kesäillan suomalaisella seurantalolla tai tanssilavalla linnun livertäessä koivikossa ja lempeiden aaltojen liplattaessa juhlapaikan rantakaislikkoon. Ohjelmalehtisessä luvataan nauruhermoja kutkuttavia sketsejä musiikkinumeroilla höystettynä arpajaisten ja puhvetin herkkujen kera. Illan kruunaa teatteriesitys ja tanssit, joissa luvan kanssa pääsee liki sitä yhtä, jonka vuoksi iltamiin lienee ylipäättään lähdetty. Itse miellän perinteiset iltamat elämykselliseksi koko illan viihteeksi, jonka pariin on lähdetty koko perheen voimin kaipuusta arjen rasituksista kohti yhteistä juhlaa. Nykypäivän suomalaisen kohdalla kaipuuta voisi kuvailla haluksi uuvuttavasta uutistulvasta kepeyteen ja etätyöajan yksinäisyydestä yhteyteen. Ihmisen sosiaalisen perusolemuksen mukaista on kaivata osaksi yhteisöä, osallistumaan ja iloitsemaan yhdessä.

Tässä luvussa tehdään katsaus suomalaisen iltamaperinteen historiaan sekä nykypäivän sovellutuksiin ja esitellään iltamiin perinteisesti kuuluneet ohjelmasisällöt. Ohjelmasisältöjä tarkastellaan myös lyhyesti Kirsti Mannisen (1984) teoksessaan *Ihanat iltamat* luonnehtimien kategorioiden mukaisesti.

2.1 Iltamahistoriaa

1700-luvulla ranskalaisen seuraelämän virtaukset muodikkaine sisältöineen ja muotoineen tavoittivat suomalaisen säätyläistön. Aiemmin lähinnä syömiseen ja juomiseen keskittynyt juhlinta alkoi saada uusia, hienostuneempia sävyjä taideharrastusten lisääntymisen myötä. Musiikin ja kirjallisuuden vaikutus alkoi näkyä illanvietoissa muun muassa erilaisina puheina, runoina, kuvaelmina, tanssina ja soitantana. Ranskalaisvaikutteet näkyivät myös kortinpeluun ja arpajaisten yleistymisenä. (Manninen 1984, 18.)

Suomalaisen maaseudun talonpoikaisyhteisöissä varsinaista vapaa-aikaa ei tunnettu, vaan työ ja hovit liittyivät kiinteästi yhteen. Jokapäiväisten töiden jälkeen saattoi jäädä vielä kasapäin lepoajalla suoritettavia lisätöitä, useimmiten

käsitöitä, joiden jouduttamiseksi kokoonnuttiin milloin kenenkin taloon yhdessä työtä tekemään ja samanaikaisesti seurustelemaan sekä laulamaan. (Vilkuna 1983, 93–94.)

Näistä illanistujaisista sekä muista talkoista ja työjuhlista muodostui maaseudun nuorisolle mielekäs tapa tavata toisiaan. Työn vuoksi kokoonkutsuttuna saattoi olla mahdollisuus ja erityisesti lupa myös tanssiin, kunhan tapaamisten pääasiallinen tarkoitus oli ensin kunnialla hoidettu. Nuorison suosioon nousseet huvittelut ja yöjalassa juokseminen aiheuttivat kuitenkin viranomaisille ja valtaapitäville suurta päänvaivaa. (Laine 2005, 35–36.)

Varsinaisen suomalaisen iltamaperinteen synnyn voidaankin katsoa lomittuvan yhteen 1800-luvun poliittisen fennomanian kanssa, kun kansallismieliset säätyläiset huolestuivat rahvaan huvittelutavoista. Sääty-yhteiskunnassa osallistuminen huvitoimintaan oli ollut siis ainoastaan ylempiluokkaisten oikeus, kun taas työväki viihdytti itseään ”säädöttömästi” kapakoissa ja salaa järjestetyissä nurkkatansseissa. Syntyi tarve ohjata työväkeä korkeatasoisemman ja ennen kaikkea sivistävämmän ajanvietteen pariin. Suomalainen yhdistyskenttä alkoi järjestäytyä: työväenliike, erilaiset nuorisoseurat ja raittiusliike syntyivät. Kansanvaltaisten yhdistysten toimintaa leimasi merkittävästi pyrkimys kansanvalistukseen sekä sisäiseen itsekasvatukseen. Juhlinnassa sivistyksellistä sanomaa ylläpidettiin juhlavin puhein ja esitelmin. (Kurkela 2020, 87–90.)

Kansanvalistuksellisen eetoksen ohella iltamatoiminta on varsinkin 1900-luvun alusta lähtien ollut nimenomaan nuorison juhlaa ja viihteellistä ajanvietettä. Viime vuosisadan alussa teollisuuspaikkakuntien työväki oli pääasiassa hyvin nuorta, maaseudulta tullutta väkeä, mikä väistämättä vaikutti iltamaohjelman sisältöön. (Kurkela 2020, 88.)

Aineksia iltamatoiminnan muotoon ja sisältöön otettiin siis niin fennomaanisten järjestöjen agendasta valistuksellisine sisältöineen ja säätyläiskulttuurista muun muassa näytelmien, kuorolaulun ja orkesterimusiikin muodossa kuin kansankulttuurista ja kansainvälisestä kaupunkiviihteestä. Monenlainen

parodiointi, kuten irvailut ja mölyköörit sekä kuplettilaulut tulivat tärkeäksi osaksi iltamaohjelmaa. (Kurkela 2000, 12.) Erityisesti työväen iltamaperinnettä tutkineen Vesa Kurkelan (2000, 9) mukaan iltamakulttuuria on siis kuvannut leimaavasti kaksi piirrettä: kansan valistamisen tavoite sekä yleisön huvitteluhalu.

1900-luvun alussa iltamatoiminta oli merkillepantavan vilkasta. Esimerkiksi vuonna 1909 Helsingissä erilaisten yhdistysten iltamahuveja järjestettiin huimat 585 kertaa. (Kurkela 2020, 103.)

1910-luvulle tultaessa elokuvat alkoivat muodostaa kaupungeissa iltamatoiminnalle uhan, johon vastattiin usein keventämällä iltamaohjelmaa. Maaseudulla iltamatoiminta sai kuitenkin rauhassa kukoistaa, joskin kilpailua yleisöstä käytiin työväen ja porvariseurojen iltamien välillä. (Kurkela 2020, 97–98.)

1920-luvulla populaarikulttuuri houkutteli yleisöä yhä enenevässä määrin, mikä herätti jälleen huolen kulttuurin rappiosta (Kurkela 2000, 16). Hyveellistä ja sivistävää iltamatoimintaa edesauttoi vuoden 1920 leimaverolaki, joka verotti ankarasti ei-toivottuja viihdetilaisuuksia, kuten elokuvia ja tansseja (Kurkela 2020, 100). Oikeus tanssimiseen kuitenkin näyttää olleen usein tärkein motivaattori, joka sai yleisön lähtemään iltamiin. Tanssit ovatkin aina kuuluneet oleellisena osana iltamakulttuuriin. (Kurkela 2000, 19.)

Toisen maailmansodan jälkeen Suomessa elettiin erilaisten taiteilijakiertueiden kulta-aikaa. Tällöin iltamaperinne kytkeytyi useasti osaksi ammatillisempaa viihdetuotantoa, kun aiemmin yhdistysten järjestämä iltamaviihde oli syntynyt lähes pelkästään harrastajavoimin. (Kurkela 2000, 27.)

Vielä 1950-luvulla iltamakiertueiden tyylliselle viihdeohjelmalle oli aitoa kysyntää, mutta 1960-luvulle tultaessa iltamaperinne hiipui. Syinä tähän oli vapaa-ajan viettotapojen muuttuminen televisioiden yleistyttyä sekä perinteisten iltamayleisöjen ja -toimijoiden väheneminen maaltapaon seurauksena. (Manninen 1984, 14.) Myös tanssilavojen yleistyminen vaikutti osaltaan iltamakulttuurin hiljentymiseen. Tanssikiellon kumoaminen sotien jälkeen nosti

lavatanssit suureen suosioon, ja kansa oli valmis maksamaan koko illan tansseista enemmän sen sijaan, että olisi odotellut tanssien alkua muiden ohjelmaosuuksien ajan. (Laine 2005, 40.)

2.2 Iltamaohjelma

Kirsti Mannisen teos *Ihanat iltamat* vuodelta 1984 on jo vanha, mutta genressään havaintojeni mukaan tuorein iltamia laajasti käsittelevä opas. Teos opastaa iltamatekijöitä seikkaperäisesti tapahtumien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Teoksessa on kuvattu iltamien perinteinen ohjelmarunko ja jaoteltu niitä kirjoittajan kokemuksen perusteella kategorioihin erilaisten tavoitteiden mukaan. Käytän Mannisen kattavaa teosta lähteenä esitelläkseni perinteisten suomalaisten iltamien ohjelmaa sekä arvoja ja pyrkimyksiä niiden taustalla.

Mannisen (1984, 11) mukaan perinteiset suomalaiset iltamat olivat nimenomaan kyseessä olevan yhteisön juhlaa. Iltamat eivät olleet jostain ylhäältä annettuja tai ulkopuolelta käsin tuotettuja viihdetilaisuuksia, vaan keskiössä oli elävä yhteisö; suvut, tuttavapiirit, työ- ja opiskelijayhteisöt, kyläyhteisöt ja kaupunginosat tai organisoituneemmat yhdistykset, järjestöt ja liitot.

Iltamissa korostuivat yhteisön omat tarpeet sekä ominaispiirteet. Esimerkiksi yhteisön omia kykyvaroja hyödynnettiin ohjelman suunnittelussa, ja näin lavalle nousivat oman porukan soittoniekat, tanssintaitajat tai runonlausujat. Tällä oli vaikutusta paikalliseen harrastamiseen yleisemminkin, kun iltamissa kysyttyä taitoa pyrittiin ylläpitämään myös iltamatoiminnan ulkopuolella. (Manninen 1984, 11.)

Manninen korostaa iltamien yhteisöllisyyttä ja osallisuuden kokemusta. Onnistuneet iltamat saivat sekä tekijässä että kokijassa aikaan yhteisyyden tunnetta, kokemuksen siitä, että on yksilö sai olla osana jotain merkittävää. Parhaimmillaan iltamat ovat toimineet koko yhteisön kollektiivisen itsetunnon kohottajina. ”Kyllä meillä osataan! Ja sitä, mitä ei osata, ei tarvita.” (Manninen 1984, 11–13.)

Manninen (1984, 144–147) jakaa kokemuksensa pohjalta perinteisten iltamien ohjelman neljään eri ohjelmatyyppiin: tunnustavaan, kannustavaan, yhdistävään ja eheyttävään.

Tunnustavilla ohjelmilla tarkoitetaan erilaisia yhteisön ja sen jäsenten erikoislaatuisuutta, ainutkertaisuutta, erinomaisuutta ja omaperäisyyttä korostavia ohjelmanumeroita. Tällaisia ovat Mannisen (1984, 144–147) mukaan olleet mm. puheet, historiikit, esitelmät, katsaukset, palkitsemiset ja haastattelut.

Kannustavissa ohjelmanumeroissa merkittäväksi on noussut tavoite yhteisön jäsenien nostattamisesta. Kannustavia ohjelmaosuuksia ovat olleet erilaiset yhteisön omien jäsenten taitoesitykset, kuten laulut, soitot, tanssit ja runonlausunnat. Henkilöt, jotka kenties muutoin jäivät vähemmälle huomiolle, saattoivat kokea yhteisön hyväksyntää ja suosionosoituksia näissä ohjelmanumeroissa esiintymisen myötä.

Yhdistävien ohjelmanumeroiden taustalla on ollut koko yhteisön tasavertainen mahdollisuus osallistua ja kokea osallisuutta. Esimerkiksi yhteislaulut, erilaiset kilpailut, leikit, arpajaiset ja tanssit loivat siihen luontevan väylän.

Eheyttävien ohjelmanumeroiden tavoitteena on ollut yhtäältä viihdyttää ja toisaalta tuottaa tunnetta yhteisön sisäisestä tasa-arvoisuudesta.

Ohjelmanumerot olivat esimerkiksi erilaisia roolileikkejä, sketsejä ja humoristisia esityksiä, joissa tavalla tai toisella arkipäivän sosiaaliset hierarkiat sekä roolit katosivat ja valta- ja arvostussuhteet murtuivat tai himmenivät. Esimerkiksi tavallisessa arjessa korkealle arvostettujen ja valtaapitävien henkilöiden osallistuminen sketsihupailuun ja itsensä asettaminen alttiiksi muiden naurulle on koettu yhteisöä lujittavana ja tasavertaisuutta kasvattavana asiana. Näissä hetkissä ”herroille” oli lupa nauraa, oltiin samalla viivalla. Tämä on ollut iltamien tekijöille ja kokijoille sosiaalisesti eheyttävää ohjelmaa.

Iltamaohjelman jako tunnustaviin, kannustaviin, yhdistäviin ja eheyttäviin ohjelmatyyppeihin ei käytännön iltamatoiminnassa ole ollut ehdotonta, vaan erilaiset ohjelmanumerot ovat voineet sisältää piirteitä eri ohjelmatyypeistä. Jako saattoi kuitenkin auttaa ymmärtämään yhteisöllisyyden merkityksen

iltamaohjelman suunnittelussa. Yhteisöjen omaleimaisuuden korostaminen tuli olla ohjelmansuunnittelun keskiössä. Iltamat olivat yhteistä luovaa leikkiä, joissa esiintymisen ja leikillisyyden tarpeet tulivat tyydytetyiksi, yhteisöjen jäsenet saivat positiivisia haasteita sekä mahdollisuuksia itseilmaisuun.

2.3 Teatteri ja tanssit iltamissa

Manninen (1984, 204) kuvaa iltamateatteriesitysten olleen perinteisesti iltamien huipentumia. Merkillepantavaa on, että yhteisestä kokemus- ja käsitemaailmasta ammentavat teatteriesitykset ovat Mannisen mukaan olleet sosiaalisilta vaikutuksiltaan suurempia kuin vaikkapa taiteellista tasokkuutta tavoitelleet valmiit näytelmät. Toimivan iltamateatteriesityksen tuli liittyä kiinteästi nimenomaisen yhteisön elämään ja Mannisen mukaan vain poikkeustapauksissa voitiin turvautua valmiiseen käsikirjoitukseen.

Mannisen (1984, 237–238) luonnehdinnan mukaan iltamateatterin tuli olla pienten oivallusten taidetta. Teatteriesitykset tuli siis pystyä toteuttamaan pienilläkin resursseilla. Iltamateatteriesitykset olivat matalan kynnyksen taidonnäytteitä. Viitteellinen lavastus ja puvustus riittivät, eikä teatterin tekijöiltä odotettu taidokasta näyttelijyyttä. Tärkeintä oli, että myös aremmatkin esiintyjät uskaltautuivat mukaan teatterin tekemiseen. Merkillepantavaa Mannisen tekstissä on huomio iltama-teatteriesitysten sosiaalisesta merkityksestä tekijöilleen. Iltamateatteri ei voi koskaan epäonnistua, jos ihmiset on saatu heittäytymään leikkiin.

Tanssien osuudesta iltamaohjelmassa ei Mannisen teoksessa ole kuin lyhyt maininta. Tansseilla on kuitenkin kautta iltamahistorian ollut tärkeä paikka iltamaohjelmassa, kuten aiemmin viitattiin. Tarkan valvonnan takia iltamat ovat usein olleet ainoa tilaisuus päästä luvan kanssa tanssimaan. Laineen (2005, 40) mukaan tanssi-iltamat, joissa oli hyvin vähän tai ei ollenkaan muuta ohjelmaa olivat yleisön keskuudessa kaikkein suosituimpia. Perinteitä vaalivassa iltamaohjelmassa tanssilla on siis perusteltu paikkansa.

2.4 Iltamien nykysovellutuksia

Mannisen (1984, 15) mukaan 1970-luvun puolivälin tietämiltä lähtien iltamatoiminnassa on ollut jonkinlaista elpymistä, mutta 2020-lukulaisen näkökulmasta voi tuntua, että nykypäivän iltamat lienevät harvinaisia paikallisia kuriositeetteja. Television lisäksi kun on kehittynyt kokonainen viihdeteollisuus peleineen, suoratoistopalveluineen ja muine populaarikulttuurin ilmentymineen kilpailemaan ihmisten vapaa-ajankäytöstä. Iltamaperinnettä sivuavia hankkeita ja ryhmiä kuitenkin toimii myös nyky-Suomessa. Seuraavaksi esittelen kaksi tällaista esimerkkiä, Maarianvaaran teatterin ja Saimaan teatterin, jotka vaikuttavat Waulingon tavoin Itä-Suomen alueella.

Maarianvaaran teatteri järjesti kesällä 2023 kiertueen Liikkuva kylä -iltamat. Maarianvaaran nuorisoseurantaloon lisäksi iltamat kiersivät kahdeksassa itäsuomalaisessa kylässä paikoissa, joissa omaa seurantaloa tai vastaavaa esiintymistilaa ei ole. Iltamaohjelmassa oli perinteisiä ohjelmanumeroita, kuten sketsejä, lausuntaa, puheita ja teatteria. Waulingon iltamat -hankkeen tavoin Liikkuva kylä -iltamat oli Taiteen edistämiskeskuksen rahoittama HAMA-hanke. (Taiteen edistämiskeskus 2023.)

Kiertueteatteriin erikoistunut Maarianvaaran teatteri on toteuttanut kesän 2023 Liikkuva kylä -iltamien lisäksi iltamaperinteeseen nojaavan kiertueen myös vuosina 2002, 2003, 2005 ja 2007. Ohjelmallista osuutta on seurannut perinteen mukaiset tanssit. (Maarianvaaran teatteri n.d.)

Saimaan teatterin vaikutusalue on nimensä mukaisesti Saimaa. Kiertueteatteriin erikoistunut ammattilaisryhmä kiertää kesäisin Saimaalla vieden kesäteatteria paikkoihin, joissa sitä ei muuten juurikaan tai lainkaan ole saavutettavissa. Saimaan teatteri lomittuu iltamaperinteeseen valikoitujen eistyspaikkojen myötä. Teatteri kiertää vanhoja seurantaloja, jotka perinteisesti ovat olleet iltamien pitopaikkoja. (Saimaan teatteri n.d.)

Saimaan teatterin toimintaperiaatteekseen ja -tavakseen omaksuma nykykansanteatteri on Waulingon iltamienkien kannalta mielenkiintoinen.

Nykykansanteatterilla tarkoitetaan tässä yhteydessä helppoa lähestyttävyyttä yhdistettynä erilaisiin ilmaisumuotoihin. Teatteri siis jatkaa tuttua kesäteatteriperinnettä ei-konventionaalisilla esittämisen tavoilla ja juoninäytelmistä poikkeavilla muodoilla ja aiheilla. Myös katsojien kohtaaminen on tärkeä osa esitystä ja toteutuu muun muassa niin, että näyttelijät esiintyvät jo ennen esityksen alkua yleisön saapuessa sekä väliajalla. Nykykansanteatterilla ja ns. unohdettuihin paikkoihin teatteria viemällä Saimaan teatterin toiminta tavoittelee kulttuurista demokratisaatiota, jonka keskiössä on taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden lisääminen. Taidekokemusten ei tulisi olla vain tiettyjen ihmisten ja ihmisryhmien saatavilla, vaan kulttuurin avoimuus ja tavoitettavuus tulisi taata aivan kaikille. (Ryynänen 2019, 99.)

Sekä Maarianvaaran teatteri että Saimaan teatteri voivat toimia hyvänä esimerkkinä ja inspiraationa Waulingon iltamat –hankkeen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kiertuemuotoisella toiminnallaan molemmat esitellyt ryhmät tavoittelevat saavutettavuutta ja helppoa lähestymistä. Taiteen pariin on helppoa lähteä, kun se tuodaan ihmistä lähelle, omaan elinpiiriin. Tavoite yhteentulemisen, kohtaamisen ja dialogisuuden kokemuksesta yhdistettynä viihdyttävään, helposti lähestyttävään ja nykykansanteatterimaiseen iltamamuotoon on oiva lähtökohta myös Waulingon iltamien suunnittelutyölle.

3 Waulingon iltamat

Tässä luvussa esitellään Waulinko yhdistyksenä, sen arvot ja toiminnan tavoitteet sekä iltamahankkeen synty, sen toimintasuunnitelma ja hankkeen tavoitteet.

3.1 Waulinko

Etelä-Savon musiikkiteatteriyhdistys Waulinko ry on neljän esittävän taiteen ammattilaisen syksyllä 2022 perustama yhdistys. Yhdistyksen neljästä perustajajäsenestä yksi on kulttuurituottaja, yksi yhteisöpedagogi / teatteri-ilmaisun ohjaaja, yksi muusikko / teatteri-ilmaisun ohjaaja ja yksi muusikko/musiikkipedagogi. Jäsenistöllä on siis sekä vahva taiteellinen että pedagoginen orientaatio ja tausta. Kaikki jäsenet osallistuvat yhdistyksen toiminnan kehittämiseen ja itse esiintymiseen.

Tuttavallisemmin Waulinkona tunnettu yhdistys perustettiin selkeään tarpeeseen täyttämään Mikkelin ja sen lähiseudun musiikkiteatteritarjontaa sekä työllistämään jäsenistöä. Waulingon arvoina on helppo lähestyttävyyys ja vastuullisuus. Helpolla lähestyttävyydellä tarkoitetaan tässä yhteydessä valintoja, joilla musiikkiteatteritaide pyritään tuomaan lähelle katsojaa ja luontevaksi osaksi elämää. Yhdistyksen esitykset pyrkivät olemaan raikkain sovituksin toteutettua nykykansanteatteria, jonka pariin saa tulla juuri sellaisena kuin on. Taiteellisesti tasokkaaseen teatteriinkin ei tarvitse liittyä turhaa pönötystä tai juhlavuutta. Vastuullisuudella Waulingon arvoissa tarkoitetaan toimia, jotka edistävät ekologista ja sosiaalista vastuullisuutta. Esimerkiksi produksioissa kiinnitetään huomiota ympäristöystävällisiin valintoihin ja turvallisemman tilan periaatteisiin.

Jo ennen varsinaista yhdistykseksi järjestäytymistä Waulingon jäsenistö oli tehnyt yhdessä vapaana työryhmänä mm. musiikkikeikkoja sekä revyytyyllisen kesäteatteriproduktion mikkeliiläisen ravintolan tilauksesta. Keikkaluontoisen musiikkiteatterin tekeminen on koettu yhdistyksen toiminnan kannalta

mielekkääksi ja taloudellisesti tarpeelliseksi. Keikkatoiminnan kautta verkostoituminen on ollut vireää ja luontevaa. Tyytyväinen tilaaja todennäköisesti tilaa Waulingon esiintymään myös jatkossa, ja keikkojen yleisöistä on niin ikään kummunnut esiintymispyyntöjä jälleen uusille esiintymispaikoille ja yleisöille.

Keikkailun ohella Waulingon jäsenistön tavoitteena on jo ennen yhdistyksen perustamista ollut erityisesti omaehtoisen teatterin tuottaminen. Yhdistyksen ytimessä on nimenomaan vahva side musiikkiteatteriin, jonka parissa jäsenistö on niin yhdessä kuin erikseen toiminut jo toista vuosikymmentä. Muun muassa tanssilavateatteriin erikoistunut Teatteriosuuskunta EState on monen vuoden ajan työllistänyt jäsenistöä. Näiden produktioiden myötä waulinkolaisille on kehittynyt vahva ymmärrys ja tunneside suomalaisen tanssilavakulttuurin omaleimaisuutta kohtaan sekä ammattitaitoa tuottaa musiikkiteatteria juuri tämänkaltaiseen ympäristöön. Waulingon jäsenistö kokee taiteelliseksi tavoitteekseen viedä laadukasta musiikkiteatteria tavallisen kansalaisen luo paikkoihin, joihin on luontevaa ja helppoa mennä. Matalan kynnyksen paikkoja ovat esimerkiksi jo edellä mainitut tanssilavat sekä erilaiset työnväen- ja seurantalot tai kerhopaikat, joihin yhteisöt muutoinkin kokoontuvat. Olikin itsestään selvää, että Waulingon ensimmäiseksi suuremman kokoluokan tuotannolliseksi ulostuloksi valikoitui musiikkiteatteriesitys, joka haluttiin saattaa nimenomaan tanssilavoille, seurantaloille ja muille vastaaville esityspaikoille.

3.2 Näytelmäproduktiosta kiertuehankkeeksi

Yhdistyksen ollessa vielä lapsenkengissään koettiin järkeväksi valita suurelle yleisölle entuudestaan tuttu näytelmä ensimmäiseksi suuremmaksi tuotannoksi. Näin haluttiin minimoida taloudellisia riskejä, joita toistaiseksi vielä tuntemattomalla teatteriryhmällä väistämättä on lähtiessään markkinoimaan esitystään. Valittavan näytelmän haluttiin myös vahvistavan niitä mielikuvia, joita yhdistykseen ja sen toimintaan jatkossa liitettäisiin.

Yhteisten lukuharjoitusten ja keskustelun pohjalta päädyttiin valitsemaan esitettäväksi näytelmäksi Markku Pölösen ja Heikki Kujanpään käsikirjoittama musiikinäytelmä *Onnen maa*. Sen katsottiin teemallisesti ja tunnelmaltaan sopivan hyvin muun muassa tanssilavamiljööseen. Näytelmä koettiin helposti raikastettavaksi nykypäivään soveltuvaksi pienin sovituksellisin ratkaisuin. Myös Waulingolle tyypilliset odotetusta poikkeavat musiikkisovitukset olisivat valitun näytelmän kohdalla mahdollisia. *Onnen maa* koettiin myös näyttelijämäärältään kohtuulliseksi nuoren yhdistyksen resursseja ajatellen.

Näytelmän ohjaaja ja musiikin johtaja valittiin Waulingon omasta jäsenistöstä. Suunnitelman mukaan kaikki Waulingon jäsenet myös tulisivat näyttelemään teatteriesityksessä. Waulingon oman väen lisäksi esiintyjäkaartiin tultaisiin rekrytoimaan 3-5 yhdistyksen ulkopuolista näyttelijää ja orkesteri.

Pian Waulingon päätettyä musiikkiteatteriproduktion tuottamisesta syntyi ajatus kytkeä näytelmä osaksi isompaa osallistavaa kokonaisuutta. Musiikkiteatterin katsominen osallistujalle tutussa ja helposti lähestyttävässä esityspaikassa voi jo sinällään herättää yhteisöllisyyden tunteita. Waulingon toiveena oli kuitenkin lisätä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä entisestään. Näin syntyi idea kiertävistä iltamista, joiden sisältöön kunkin esiintymispaikan lähellä toimivat yhteisöt ja ihmiset pääsisivät itse vaikuttamaan.

Rahoitus hankkeelle saatiin Taiteen edistämiskeskukselta (myöhemmin Taike). Taike myönsi Waulingolle 45 000 euroa niin kutsuttua HAMA-hankerahaa iltamakiertueen toteuttamiseen. Apuraha on tarkoitettu harvaan asutun maaseudun kulttuuritoimintaan.

3.3 Toimintasuunnitelma

Waulingon iltamat -hankkeen tavoitteena on kymmenen erilaisen iltamatapahtuman järjestäminen kesän 2024 aikana Mikkelin ympäryskunnissa, jotka kuuluvat Taiken määrittelemään harvaan asuttuun maaseutualueeseen. Tammikuuhun 2024 mennessä alustavasti varmistuneita iltamapaikkoja ovat Syvälahden viihdekeskus Kangasniemellä, Sahanlahti Resort Puumalassa,

Wanha saha Haukivuorella, Pistohiekan tanssilava Puumalassa, Kaartilankosken kylätalo Sulkavalla ja Nurmaan lava Mäntyharjulla. Lisäksi on aloitettu neuvottelut iltamakiertueen toteuttamisesta seuraavissa kunnissa tai kylissä: Juva, Hirvensalmi, Suomenniemi ja Pertunmaa. Tapahtumapaikat varmistetaan kevään 2024 aikana.

Yhtenä hankkeen tärkeimmistä tavoitteista on tuoda kulttuuritapahtumat lähelle ihmisiä. Valitut tapahtumapaikat ovat näiden seutujen yhteisöjen suosimia kohtaamispaikkoja, joihin niin lähiseutujen asukkaiden kuin matkailijoiden on helppo tulla. Tapahtumapaikkojen valintaan on kiinnitetty huomiota ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden tunteiden vähentämisen näkökulmasta. Tutuksi ja omaksi koettuun paikkaan on helpompaa lähteä kokemaan jotain itselle mahdollisesti uutta. Myös saavutettavuuden näkökulmasta on oleellista, ettei alueen asukkaiden tarvitse matkata kauas kaupunkikeskuksiin kulttuurin perässä: iltamiin osallistujille tarjotaan elämyksiä heidän omassa miljöössään. Samalla matkailijoita kutsutaan tutustumaan ja ihastumaan kunkin alueen omaleimaisuuteen.

Waulingon iltamien tavoitteena on myös jokaisen seudun ja iltamapaikan identiteetin kunnioittaminen ja esille tuominen. Paikallisidentiteettiä ei voi ulkoa päin sanella, vaan se on lähtöisin yhteisön sisäisestä osaamisesta ja arvoista. Tavoitteen toteutumiseksi Waulinko järjestää iltamat yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Erilaisia yhdistyksiä ja yhteisöjä kutsutaan mukaan iltamien ideointiin ja toteutukseen. Vastuu yhteisöjen kartoittamisesta on Waulingon tuottajilla. Toimintasuunnitelmana on, että kukin iltamatapahtuma muodostuu kolmesta elementistä: paikallisyhteisöjen järjestämästä ohjelmasta, Waulingon musiikkiteatteriesityksestä ja Waulingon orkesterin säestämistä tansseista. Oman alueen identiteetin tai kulttuuriperimän hahmottaminen voi olla haastavaa. Tästä johtuen suunnittelussa hyödynnetään Waulingon pedagogista osaamista. Tässä vaiheessa Waulingon teatteri-ilmaisun ohjaajat astuvat kuvaan varmistaen, että prosessi on osallistujille ensisijaisesti mieleinen, innostava ja omanarvontunnetta nostattava.

Alkuvuodesta 2024 iltamien toteuttamiseen osallistuvissa yhteisöissä aloitetaan teatteri-ilmaisun ohjaajien avulla ideointi ja käytännön työ mielekkään ja omannäköisen iltamaohjelman toteuttamiseksi. Prosessi muokataan kunkin yhteisön tavoitteita ja resursseja palvelevaksi. Esimerkiksi erilaiset keskustelutilaisuudet ja työpajat iltamaohjelman toteuttamisen käynnistämiseksi pyritään mahdollistamaan, mikäli yhteisöjen tarve niin vaatii.

Mahdollisissa työpajoissa keskiössä on paikallisten ihmisten oma ääni ja omat tarinat. Niiden myötä tulee kuuluviin myös kunkin seudun kollektiivinen ääni, paikallisidentiteetti. Seuraavassa työpajan rakenne-ehdotuksessa on hyödynnetty teatteri-ilmaisun keinoja.

1. Kehollinen lämmittely, joka edesauttaa heittäytymistä sanallisiin harjoitteisiin

- Valssihippa musiikin säestyksellä: Liikkua saa vain valssaten. Hipan saadessa kiinni on jäätävä paikoilleen tanssimaan. Kiinni jääneen voi pelastaa tanssimalla tämän kanssa paritanssina valssia.
- Karaokehippa: Perushippaleikki, jossa hipan ottaessa kiinni on pysähdyttävä ja ryhdyttävä laulamaan jotain tuttua laulua. Ensikertalaisille esim. lastenlaulut ovat helppoja ja mukavia. Kiinni jääneen voi pelastaa käymällä tämän kanssa vieretysten ja yhtymällä äänekkäästi lauluun.

2. Assosiaatioharjoitukset, jotka rohkaisevat puhumaan ja päästämään irti liiasta itsesensuurista

- Sana-assosiaatio ringissä: Tehtävänä on luetella ringissä mahdollisimman reippaalla tahdilla sanoja. Jokainen sanoo vuorollaan yhden sanan, joka siinä hetkessä pulpahtaa mieleen edellisen sanojan sanasta. Ohjaajan tehtävänä on kannustaa osallistujia tarttumaan ensimmäiseen impulssiin, joka herää. Vääriä vastauksia ei ole.

- Sana kerrallaan –tarina: Astetta haastavampi variaatio edellisestä. Tarkoituksena on kertoa ringissä tarina, johon jokainen osallistuu vuorollaan sanomalla yhden sanan. Tarina saa olla polveileva, eikä siinä tarvitse olla mitään logiikkaa. Oleellista on nopea impulssiin reagoiminen.
- Ei-tarina: Muutama vapaaehtoinen improvisoiija asettuu riviin, muut yleisöksi. Rivin ensimmäinen alkaa kertoa tarinaa mistä tahansa aiheesta ja jatkaa sitä niin kauan, kunnes yleisöstä joku huutaa ”ei”. Tällöin rivin seuraavan on jatkettava tarinaa muuttamalla edellisen kertojan viimeinen virke/asia päinvastaiseksi. Näin edetään, kunnes ohjaaja pyytää tarinankertoja viemään tarinan päätökseen. Harjoitus innoittaa heittäytymiseen ja usein myös tarkkoihin yksityiskohtiin menevään tarinankerrontaan, mitä voi hyödyntää seuraavassa harjoituksessa.

3. Omat tarinat, joissa ryhmän äänet pääsevät kuuluviin

- Muisto paperille: Jaetaan osallistujille kynät ja paperia. Rajatussa ajassa (esim. 5 min.) on tehtävänä kirjoittaa tarina, muisto tai tunnelmakuvaus, joka liittyy omaan kotiseutuun, esim. lapsuusmuisto, ensimmäiset tanssit tai eilispäivä. Oleellista ei ole etsiä mitään erityislaatuisen hienoa tai poikkeuksellista tarinaa, vaan keskiössä on tarinan yksilöllisyys ja yksityiskohtaisuus: juuri minä juuri tässä paikassa. Ohjaajan tehtävänä on kannustaa osallistujia sensuurittomuuteen ja omakohtaisuuteen.
- Tarinat kuuluviin: Edellisessä harjoituksessa kirjoitetut tarinat luetaan muille. Osallistujia kannustetaan luovuuteen ja yksilöllisyyteen myös tässä vaiheessa. Esimerkiksi tilaa voi käyttää luovasti siten, että tarinan voi lukea perinteisesti esiintyjä edessä ja muut yleisönä, kutsumalla kuulijat rinkiin tai asettumaan selin kertojaan, pyytämällä heidät sulkemaan silmänsä tai käymään makuulle, soittamalla musiikkia tarinan taustalla tai vaikkapa viemällä ryhmän ulos luontoon. Oleellista on antaa tarinankertojan itse määritellä, mikä palvelee hänen tarinaansa parhaiten. Keskustellaan osallistujien kokemuksista niin tarinankertojina kuin kuulijoina.

4. Tulkintoja, joissa tarinat jalostuvat esitykselliseen muotoon

- Pienet esitykset: Valitaan kuulluista tarinoista yksi tai useampia materiaaliksi pieniin ryhmissä tehtäviin esityksiin. Tehtävänä on käyttää kuultua tarinaa innokkeena ja inspiraationa iltamista tutuissa ohjelmanumeroissa. Ohjelmanumero voi siis olla tarinasta inspiroitunut lauluesitys, tanssi, runo, kuvaelma, sketsi tai vaikka voimisteluesitys. Ohjaajan tehtävänä on kannustaa ryhmiä valitsemaan vapaasti ja rohkeasti; tarinaa saa tulkita sanatarkasti tai viitteellisesti. Tarinaa saa rajata tai vaikkapa jatkaa omassa esityksessä. Lopuksi pidetään pienen iltamat, jossa nähdään usean ryhmän tulkinta valitusta tarinasta iltamaohjelma numeron muodossa.
- Reflektointi: Lopuksi keskustellaan kokeilluista harjoitteista ja niiden synnyttämistä tunnelmista ja ajatuksista. Pohditaan, miten koettua voisi hyödyntää tulevan iltamaohjelman työstämisessä. Työpajan myötä voi herätä kipinä kirjoittamaan tai keräämään muistoja ja tarinoita iltamamateriaaliksi. Myös työpajassa jo syntyneitä tekstejä ja esityksiä voi käyttää tulevan iltamanumeron materiaalina.

Varsinainen iltamaohjelman sisällöstä päättäminen, sen harjoittelu ja toteuttaminen tapahtuu yhteisöjen omilla resursseilla ja vastuulla korostaen sitä seikkaa, että jo iltamien valmistelu itsessään on tärkeä ja yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa. Prosessissa korostetaan matalan kynnyksen osallisuutta. Monentyyppiset ohjelmaideat ovat jo iltamaperinteen historiankin valossa tervetulleita. Yhteisöt voivat osallistua ohjelman laatimiseen runo-, laulu-, tai tanssiesityksin, näytelmin, voimistelunäytöksin tai järjestämällä arpajaiset. Tärkeimpinä arvoina toiminnan takana on yhdenvertainen mahdollisuus osallistumiseen sekä yhteisöllisyyden ja yhteishengen kokeminen. Itse toteutettavan ohjelmasisällön laajuudella tai taiteellisen tasokkuuden tavoittelulla ei ole hankkeen kannalta merkitystä.

Alkuvuodesta 2024 rekrytoidaan myös *Onnen maa* -musiikkiteatteriesityksen työryhmä. Keväällä ja alkukesästä Waulinko harjoituttaa näytelmän

esitysvalmiiksi käyden samalla vuoropuhelua paikallisyhteisöjen ja tapahtumapaikkojen vastaavien kanssa iltamien käytännön toteutuksesta. Yhteistyön varmistaminen eri toimijoiden välillä on ennen kaikkea Waulingon tuottajien vastuulla.

Kuten aiemmin on todettu, kuuluvat tanssit kiinteästi perinteisten iltamien ohjelmaan. Tansseilla viimeistään kohotetaan iltamatunnelma korkealle, nostatetaan yhteishenkeä ja tarjotaan helppoa ja hauskaa yhdessä oloa musiikin parissa. Kesäkuun aikana Waulingon orkesteri harjoittelee tanssilavakulttuuria kunnioittavan tanssiohjelmiston, jonka solisteina yhdistyksen jäsenet toimivat.

Hanke huipentuu heinä-elokuussa paikallisvoimien kanssa yhteistyössä rakennettuihin Waulingon iltamiin, joiden keskiössä on yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen ja kulttuuriperinnön vaaliminen.

4 Kohti konseptia

Katsaus suomalaiseen iltamaperinteeseen, sen historiaan ja tulkintoihin nykypäivän Suomessa avaavat näkökulmia Waulingon lähtiessä toteuttamaan omaa hankettaan. Waulingon iltamat on aikomus juurruttaa osaksi yhdistyksen jatkuvaa toimintaa ja näin ollen myös osaksi yhdistyksen brändiä. Mielestäni on siis oleellista nostaa esiin niitä arvoja ja tavoitteita, jotka konseptia ajatellen ovat iltamaperinteessä merkityksellisiä. Tiivistän nämä kolmeen toisiaan täydentävään teemaan: viihde, valistus ja yhteisö. Kaikki kolme tekijää ovat tavalla tai toisella olleet aina osa suomalaista iltamakulttuuria ja mielestäni tärkeitä koseptin kannalta.

4.1 Viihde

Viihteellisyyden näkökulmasta Waulingon iltamahanke on helppoa ja luontevaa liittää osaksi suomalaista iltamaperinnettä. Valitussa toimintamuodossa toteutuvat iltamille tyypilliset ja luultavasti iltamakävijän olettamit ja odottamat ohjelmamuodot; teatteri ja tanssit sekä kustakin yhteisöstä riippuen erilaiset pienimuotoisemmat ohjelmanumerot.

Yhdistys itse voi valinnoillaan vaikuttaa suuresti iltamien viihteellisyyteen. Teatteriesityksen valinnassa on kiinnitetty huomiota helppoon lähestyttävyyteen ja viihdearvoon. Kun iltamakonteksti ja valittu näytelmäkappale myötäilevät perinteikkääksi miellettyä linjaa, voivat työryhmä ja ohjaaja halutessaan tuoda totutusta poikkeavilla esittämisen muodoilla iltamiin uudenlaista raikkautta ja viihdettä. Konseptin jatkojalostusta silmällä pitäen tällainen nykykansanteatteriinkin liittyvä ajattelu on mielestäni kiinnostavaa ja yhdistyksen brändin kannalta hyvä mahdollisuus.

4.2 Valistus

Eniten pohdintaa aiheuttavaksi teemaksi itselleni muodostui iltamien valistuksellinen historia. Kuinka valistuksellista ja iltamayleisöä sivistävää perinnettä tulisi tänä päivänä vaalia ja onko se tarpeen? Ehkä oleellista onkin kääntää katse valistuksesta nimenomaan sivistykseen. Nykypäivän iltamakävijää ei liene lainkaan tarpeen holhota tai ”ohjata oikealle tielle” kohti jotakin ylevää agenda. Sen sijaan hiljaista, alleviivaamatonta sivistystä voi Waulingon iltamahankkeeseen sisältyä paljonkin.

Iltamakävijän näkökulmasta tapahtumalla voi olla monella tapaa sivistävä vaikutus. Waulingon iltamat kytkeytyvät perinteitä vaalivalla ohjelmarungolla osaksi suomalaisen iltamaperinteen pitkää kaanonia. Iltamat voivat siis toimia osalle erityisesti vanhemmista kävijöistä nostalgiamatkana ja herättää sitä kautta muistoja ja tarinoita edelleen jaettavaksi. Nuoremmalle polvelle iltamat voivat toimia kurkistuksena yhteiseen kulttuurihistoriaamme. Waulingon taholta on myös sivistävä kannanotto pyrkiä elvyttämään perinteitä, opettamaan niitä uusille tekijöille ja vaalimaan perinnettä myös jatkossa.

Myös nykykansanteatterimainen ote tuo Waulingon iltamiin sivistävän näkökulman. Rutinoituneellekin kesäteatterikävijälle muun muassa totutusta poikkeavat, raikkaat teatteriohjaukselliset valinnat ja esittämisen muodot voivat opettaa uutta teatterin tekemisestä ja kulttuurista. Katsojan ja esiintyjän uudenlainen kohtaaminen konventionaalisia muotoja haastamalla voi myös avata uutta ymmärrystä taiteentekemistä kohtaan. Teatterin ja taiteen ei tarvitse olla etäistä, jossain kaukana ja tavallisen ihmisen ulottumattomissa tehtyä korkeakulttuuria, jossa taiteentekijät nostetaan jalustalle. Teatteri voi myös olla helppoa ja viihdyttävää, mutta samanaikaisesti yllättävää olematta kuitenkaan outoa tai vaikeasti ymmärrettävää. Fokus on siis uusissa tekemisen muodoissa keskellä perinteistä konseptia. Tällaisessa uutuuden kokemuksessa voi olla kulttuurisen sivistymisen siemen.

Yhteisvoimin aikaan saadut onnistuneet iltamat voivat lisätä myös tietoa oman paikkakunnan, yhteisön ja yksilöiden kulttuurisesta, sosiaalisesta ja

inhimillisestä pääomasta. Yhteisöstä voi löytyä ennennäkemättömiä voimavaroja ja taitoja.

Mielestäni siis Waulingon iltamat eivät tarvitse iltamaohjelmaan sisäänkirjoitettua valistuksellisuutta, sillä itse iltamatoiminta ja siihen osallistuminen ”valistavat”. Iltamiin voi ottaa osaa hyvin erilaisissa rooleissa; katsojana, talkoolaisena, tanssiryhmäläisenä tai vaikka tuottajana ja oppia jotain uutta.

4.3 Yhteisöllisyys

Viimeisenä ja mielestäni tärkeimpänä teemana iltamaperinteeseen liittyen nostaisin esiin yhteisöllisyyden. Iltamatapahtuma itsessään on yhteisöllinen kokemus. Toiveen mukaan esityspaikkojen penkit täyttyvät iloisista iltamakävijöistä, joille Waulingon iltamat synnyttävät mukavan kesämuiston. Hetkellinen yhteisöllisyyden kokemus jo sinällään on merkittävä ja voi antaa kokijalleen paljon, mutta myös syvempien yhteisöllisyyden kokemisen ja lisäämisen mahdollisuudet ovat olemassa.

Waulingon iltamien yhteisöllistä merkitystä voidaan tarkastella niin kokijan kuin tekijän näkökulmasta. Hankkeen idean mukaisesti nämä roolit paikoin myös limittyvät toisiinsa. Kutsutaanhan paikallista iltamayleisöä myös mukaan toimimaan ja osaksi iltamien toteutusta. Näin osa iltamaväestä saa olla sekä vastaanottamassa että itse luomassa yhteisöllistä illanviettoa.

Waulingon iltamien tavoitteena on, että iltamissa pääsisivät luontevasti kohtaamaan toisiaan työryhmän ja yleisön lisäksi myös paikalliset asukkaat ja kesäasukkaat, jotka ehkä muuten eivät tulisi juurikaan kohdanneeksi. Parhaimmillaan kohtaamisista voi viritä itse iltamakonseptin jatkumisen lisäksi myös uusia yhteyksiä ihmisten välillä ja uusia toiminnan muotoja yhteisöissä. Iltamakonseptin voi siis ajatella sivuavan myös sosiokulttuurisen innostamisen käsitettä, jolla tässä tapauksessa voidaan tarkoittaa oma-aloitteisen luovuuden sytyttämistä siellä, missä sitä aiemmin ei ole siinä muodossa ollut. (Kurki 2020.) Osallisuuden kokeminen voi edistää osallistumista ja vaikuttamista ja tätä kautta

yksilön voimaantumista yhteisössään. Osaltaan yhteisöön kiinnittyminen voi myös nostattaa yksilössä tervettä ylpeyttä omasta elinympäristöstä, sen identiteetistä ja paikalliskulttuurista. Yhteisöllisyyden kokemukset voivat siis lisätä kotiseurakkautta.

Yhteisöllisyyden kohdalla oleellista on myös pohtia Waulingon asemaa suhteessa iltamapaikkojen paikallisyhteisöihin. Iltamaperinteestä poiketen tarve yhteisen tapahtuman järjestämiselle ei ole syntynyt paikallisista yhteisöistä käsin, vaan sitä ollaan tuottamassa ulkopuolelta Waulingon toimesta. Voi helposti syntyä tilanne, jossa paikalliset kokevat roolinsa passiivisiksi vastaanottajiksi aktiivisten toimijoiden sijasta. Iltamakiertuetta tehdessä tämä on otettava huomioon viestinnässä ja vuorovaikutuksessa. On osoitettava aitoa kiinnostusta kutakin paikkaa, sen yhteisöjä ja ihmisiä kohtaan. On korostettava, että juuri heidän tarinoillaan ja tavoillaan tehdä yhteisiä iltamia on merkitystä. Yhteisöjen omaa toimijuutta korostamalla voidaan syvemmin tavoittaa aiemmin kuvattu tunnustava, kannustava, yhdistävä ja eheyttävä iltamaohjelma.

Kymmenen erilaista iltamapaikkakuntaa erilaisine yhteisöineen ja iltamaohjelmineen on Waulingolle huomioon otettava haaste. On pidettävä huoli resursseista ja työnjaosta, jotta jokainen kiertueen iltamatapahtuma tulee tasavertaisesti huomioiduksi, eikä suunnittelussa ja iltamien toteutuksessa ajauduta puolivillaisuuteen. Tavoitteena on aito yhteisöllisyys ja yhteistyössä tehty kokonaisuus, ei vain kokoelma toisistaan irrallisia osioita.

Varsinaisessa järjestysvastuussa oleville, eli yhdistyksen jäsenille Waulingon iltamilla on suuri symbolinen ja ryhmän sisäistä yhteisöllisyyttä vahvistava merkitys. Jatkuvaluonteiseen konseptiin tähtäävä hanke on yhdistyksen ensimmäinen suurempi voimainponnistus, mikä jo sinällään tekee siitä tekijöilleen arvokkaan. Hankkeen myötä punnitaan tekijöiden taitoja, resursseja ja teatterin kiinnostavuutta, mutta myös keskinäistä yhteistyötä ja ryhmädynamiikkaa. Waulinko ei ole vastuussa ainoastaan yleisöjensä yhteisöllisten elämysten lisäämisestä, vaan myös tekijäryhmän ja sen yksilöiden osallisuuden kokemuksista. Yhteisöllisyys, pystyvyys ja hyvä ryhmähenki edesauttavat hankkeen kehittymistä toimivaksi konseptiksi. Waulingon iltamilla

on suuri merkitys myös yhdistyksen brändin määrittäjänä. Käytännössä onvälttämätöntä, että tekijäjoukko itse kokee Waulingon iltamien tavoitteiden ja arvojen toteutuvan myös ryhmän sisäisessä työskentelyssä; me pystymme, me osaamme ja meidän on hyvä olla yhdessä.

4.4 Lopuksi

Waulingon iltamat on suomalaisen iltamaperinteen jatkumoon mutkattomasti asettava hanke, jolla koen olevan aidot mahdollisuudet rikastuttaa Etelä-Savon harvaan asutun maaseudun kulttuurielämää. Uskon hankkeen edistävän tavoitetta helposti lähestyttävästä ja saavutettavasta kulttuurista, joka tähtää yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksiin.

Onnistuneella iltamakiertueella on mielestäni oivat edellytykset kehittyä Waulingon jatkuvaluonteiseksi konseptiksi, jolla on elämää ja kysyntää myös varsinaisen hankkeen päätyttyä. Onnistumisen edellytyksenä ovat hyvä verkostoituminen, toimivat ja avoimet yhteistyösuhteet sekä hankkeeseen eri tavoin osallistuvien ihmisten hyvinvointi.

Konseptilla voidaan mahdollisesti edesauttaa kulttuuritapahtumien jatkuvuutta hankkeeseen valituilla tapahtumapaikoilla ja tavoittaa myös uusia paikkoja ja yhteisöjä tulevana vuosina.

Konseptina Waulingon iltamat edistää Waulingon arvoja, kuten ekologisuutta ja kansanomaisuutta. Kulttuurin ei tarvitse olla mutkikasta tai juhlavaa koskettaakseen tai tuodakseen elämään nostetta. Ihmisten osallisuutta ja matalan kynnyksen toimijuutta korostaen luodaan uutta iltamaperinnettä, jonka myötä voidaan viihtyä, sivistyä ja kokea yhteisöllisyyttä. Iltamissa on iloa ja yhteisöissä voimaa.

Lähteet

Kurkela, V. 2020. Työväeniltamat – sovellettua varieteeta: Työväenliikkeen juhlaperinne 1800-luvun huvikulttuurin jatkeena. Teoksessa Mononen, S; Rantanen, S. & Välimäki, S. (toim.) Työväentaide ja kulttuuri muutosvoimana. Helsinki: Tutkimusyhdistys Suoni ry & Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 87–123

Kurkela, V. 2000. Työväeniltamat, valistus ja karnevaali. Teoksessa Krekola, J; Salmi-Nikander, K. & Valenius, J. (toim.) Naurava työläinen, naurettava työläinen: näkökulmia työväen huumoriin. Saarijärvi: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 8–32.

Kurki, L. 2020. Sosiokulttuurinen innostaminen: keskeisiä käsitteitä. Kansalaisyhteiskunta. Viitattu 25.1.2024.
<https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/sosiokulttuurinen-innostaminen-keskeisia-kasitteita/>

Laine, J. 2005. Tanssiminen kansan huvina ja herrojen huolena – tanssilavakulttuurin synty Suomessa. Teoksessa Mikkola H. (toim.) Tanssilavan luona. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy, 30–41.

Maarianvaaran teatteri n.d. Menneet esitykset. Viitattu 24.1.2024.
<https://maarianvaaranteatteri.net/kesateatterimme/menneet-esitykset/>.

Manninen, K. 1984. Ihanat iltamat. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Ryynänen, S. 2019. Tutkija turneella – sosiaalipedagogisia merkintöjä teatterikiertueelta. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2019. Vol. 20, 85–100. Viitattu 24.1.2024.
<https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/88597/47763>

Saimaan teatteri n.d. Tietoa meistä. Viitattu 24.1.2024.
<https://saimaanteatteri.fi/tietoameista/>

Taiteen edistämiskeskus 2023. Kesätapahtumia ympäri Suomen harvaan asutun maaseudun rahoituksella. Viitattu 24.1.2024.
<https://www.taike.fi/fi/uutiset/kesatapahtumia-ympari-suomen-harvaan-asutun-maaseudun-rahoituksella>.

Vilkuna, K. 1983. Työ ja ilonpito: Kansanomaisia työnjuhlia ja kestitöitä.
Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.